

[ANNEX A L'INFORME 2014 DE L'OCG: "DIRECTORES, PRODUCTORES I GUIONISTES AL CINEMA CATALÀ RECENT"]

QÜESTIONARI 15

1. PREGUNTES

2. RESPOSTES

3. CONCLUSIONS

El ranking de les directores

El ranking de les pel·lícules

Són 15 + 1 les dones professionals del cinema que han tingut l'amabilitat de respondre al nostre "Qüestionari 15". Directores, productores i guionistes ja veteranes, que esperem que segueixen al peu del canó durant molt de temps i que ens portin moltes alegries cinematogràfiques, o bé altres més joves que tot just estan al començament de les seves esperem que molt fecundes trajectòries.

La llista (per rigorós ordre alfabètic) és aquesta: **Neus Ballús, Isa Campo, Judith Colell, Mar Coll, Marta Figueras, Mireia Llinàs, Claudia Llosa, Àngels Masclans, Maria Ripoll, Clara Roquet, Mireia Ros, Alba Sotorra, Carla Subirana, Mar Targarona, Valentina Viso i Lydia Zimmermann.**

1. PREGUNTES

1. Has tingut algun mestre o alguna mestra que hagi determinat la teva vocació?
2. Et va ajudar algun home o alguna dona a incorporar-te a la professió?
3. A l'hora de treballar, amb qui treballes millor, amb homes o amb dones?
4. T'interessa especialment el cinema fet per dones o no?
5. Quines són les teves cineastes favorites (no necessàriament nacionals)?
6. Recomana una pel·lícula feta per una dona.
7. Creus que el cinema fet per dones i el cinema fet per homes és diferent? I en aquest cas, en què es diferencia?
8. És una evidència que les dones dirigeixen, produeixen i guionitzen un percentatge molt petit del total de la producció nacional. Creus que les dones pateixen discriminació de gènere al món del cinema?
9. Creus que el fet que el cinema sigui una indústria afavoreix la integració de la dona o tot el contrari?
10. Respecte a altres sectors culturals, creus que el cinema va més endarrerit o menys en qüestió de paritat?
11. Creus que s'hauria d'aplicar una política més activa de discriminació positiva?
12. En aquest cas, quines estratègies proposaries?
13. Respecte als continguts de les pel·lícules, creus que les dones estan ben representades al cinema?
14. Què és el que et fa més ràbia, si te'n fa, de la representació de les dones al cinema?
15. Creus que una participació més gran de les dones al cinema revertiria en la pluralitat de mirades i continguts?

2. RESPOSTES

A continuació reproduïm (també per rigorós ordre alfabètic) les respostes de les 15 + 1 directores , productores i guionistes del cinema català, no sense abans donar-los les gràcies per la seva generositat. Davant una realitat que les converteix en veritables heroïnes en un món encara dominat per homes, el seu testimoni i les seves opinions no podien faltar en aquest Informe. **Volem que les seves respostes serveixin per prendre la temperatura a alguns aspectes d'aquest ser dona dins un cinema majoritàriament fet per homes.**

Acompanya les seves respostes una petita nota filmogràfica de cadascuna d'elles.

[1] NEUS BALLÚS, directora, productora i guionista

El 2014 va estrenar la seva primera pel·lícula, La plaga, amb la que va guanyar tres premis Gaudí, inclosos millor pel·lícula i millor director. Van guanyar també, entre d'altres, el Premi al millor director novell als Premis Goya.

1. Sí, més d'un. La majoria han estat homes.
2. No directament.
3. No percebo diferències en funció del gènere. Laboralment, sintonitzo bé tant amb homes com amb dones.
4. Sí, busco especialment pel·lícules realitzades per dones, perquè es tracten temàtiques poc habituals a la cartellera i sota perspectives diferents.
5. Del cinema actual: Claire Denis i Lucrecia Martel.

6. La ciénaga, de Lucrecia Martel.

7. No sé si es pot generalitzar, però a mi em sembla que les dones ens fixem més en el fet quotidià (i en l'excèpcional que hi ha en les coses aparentment comuns), mentre que els homes (i les poques dones) que fan pel·lícules de dimensions més grans, tendeixen a centrar la narració en algun fet molt espectacular i singular.

8. Jo no n'he sentit directament, però sí que m'he trobat en algun context on tens la impressió que s'espera que el "cineasta" o "l'autor" sigui un home. La dona-cineasta encara no encaixa en les ments de molta gent de la indústria.

9. Segons la meva experiència directa, en els sectors del cinema menys industrials (documental i curtmetratge), hi ha una gran paritat entre homes i dones. A la universitat, de fet, érem més dones que homes. Quan comences a parlar de pel·lícules amb un cert pressupost, allà és quan de sobte m'he trobat envoltada gairebé exclusivament d'homes. Per tant jo crec que tenim una dificultat evident en accedir als projectes amb més recursos econòmics.

10. Jo crec que va més endarrerit, precisament perquè és un art que necessita grans inversions, és car de fer. Requereix que molts sectors implicats (productors, institucions públiques, televisions, fons privats, etc.) confiïn en una dona i estiguin d'acord en què aquesta és la millor persona per tirar endavant un projecte. I això passa molt menys sovint que amb els homes. Amb la literatura, per exemple, una dona pot anar avançant individualment si té temps per fer-ho. El cinema no el podem fer soles, hem de convèncer a molta gent.

11. Sí, almenys fins que la situació estigui més normalitzada.

12. D'entrada que hi hagi una anàlisi detallada del motiu pel qual les dones no poden accedir tan fàcilment als recursos per a fer cinema. Potser cal formar més productores, ja que són les que primer creuen en un projecte i en una directora. També ajudaria que les comissions on es prenguin decisions siguin paritàries, i que en aquest procés de decisions es tingui en compte la necessitat que la meitat de les pel·lícules estiguin fetes per dones.

Un fet que canviaria les coses seria l'accés a la indústria de tot un sector de gent jove que ja ha estat educada en la paritat i que porta incorporades unes maneres de fer molt més igualitàries.

13. En el cinema comercial i de gènere no. En les pel·lícules d'autor (d'homes i dones), hi ha una aproximació molt més realista i acurada a la imatge de la dona.

14. No és el que succeeix sempre, però sóc especialment sensible a aquella imatge paternalista de la dona feble i torturada, molt sensible, això sí, i que ha d'estar protegida per un home.

15. Evidentment, i això seria positiu per a tothom, perquè ens estem perdent el 50% dels possibles punts de vista i raonaments sobre el món. I a més, penso que això revertiria en un interès més gran del públic pel cinema.

[2] ISA CAMPO, realitzadora i guionista

Ha realitzat diverses videoinstal·lacions i coguionitzat entre d'altres diverses pel·lícules dirigides per Isaki Lacuesta, com La noche no se acaba o Los pasos dobles –Concha de Oro a la millor pel·lícula al Festival de Sant Sebastià-.

1. No, però pel simple fet que jo no vinc del món audiovisual. El meu acostament al guió va ser més literari.

2. Bé, el meu cas és peculiar perquè jo vaig començar amb la meva parella, Isaki Lacuesta. Estàvem acostumats a treballar junts i fer-ho en el guió va sorgir de forma natural.

3. No tinc preferències a l'hora de treballar ni he notat que suposi fer-ho diferent ni escrivint ni rodant.

He escrit per a dos homes i per a dues dones. En ambdós casos m'he sentit igual de còmoda i no m'ha suposat una forma de treball diferent.

També he estat en equips de rodatge majoritàriament masculins i altres femenins sense notar cap diferència.

4. No en tant que dones. M'interessa que tant les dones com els homes puguin fer lliurement el que vulguin, però no busco identificar-me en un tipus de cinema fet per dones.

5. Claire Denis, Agnès Varda, Mia Hansen-Love, Marguerite Duras i Chantal Akerman.

6. *Beau Travail*, de Claire Denis, i *India Song*, de Marguerite Duras.

7. M'enganxeu en ple canvi d'opinió i amb les reflexions poc assentades. Fins ara us hauria dit que no, que les diferències entre homes i dones en bloc són menys importants que les diferències individuals. Però ja no n'estic tan segura.

Potser és degut a l'etapa vital en la qual em trobo, acabo de ser mare, i per primer cop sí que sento una diferència important de sensibilitats i això s'ha de reflectir per força en algunes de les pel·lícules d'algunes directores.

Això no vol dir que totes les pel·lícules de dones tinguin alguna cosa diferent de les fetes per homes. Com he dit abans, crec que les pel·lícules que jo he escrit les podria haver fet perfectament un home. I el mateix passa amb la citada *Beau Travail*, de Claire Denis, o *La folie Almayer*, de Chantal Akerman.

8. No tinc molt clar si es tracta tant d'una discriminació de gènere dins el món del cinema, que tendeixo a creure que no, com d'alguna cosa més general, més sistèmica.

A les escoles de cinema hi ha moltíssimes noies, en proporció superior als nois, amb moltes inquietuds i ganes de fer coses, però després és cert que en l'àmbit professional i viatjant per festivals, la presència femenina cau escandalosament en picat. Encara no acabo d'entendre la raó. Però en altres àmbits passa el mateix: jo sóc enginyera industrial i aquesta mateixa preocupació també existia en aquell sector quan jo hi treballava.

9. Sembla que històricament en els moments en què l'estructura ha estat menys rígida, menys industrialitzada, la presència femenina al cinema ha estat superior, però no sabia identificar-ne la causa. Potser la rigidesa de la indústria dificulta l'accés de les dones en algunes etapes vitals (dones amb fills petits, per exemple) o tal vegada l'educació tradicional femenina haqi tendit a no potenciar algun dels trets (ambició, impuls, obstinació) imprescindibles per suportar la incertesa i els llargs temps d'espera fins que s'aconsegueixen aixecar els projectes. Però crec que aquest darrer motiu no és aplicable a les noves generacions.

10. És només una sensació, no tinc dades, però diria que no especialment. Sí que em sembla que hi ha altres professions creatives amb major visibilitat de dones (no tant en quantitat real de dones que s'hi dediquen sinó de presència social) com és el cas de les escriptores o de les professions tradicionalment associades al món femení, com la dansa. Però la resta devem estar més o menys igual.

11. No sé si es tracta tant de discriminació positiva com de visibilitat i presència social. Que ser guionista/directora/productora sigui una opció que les nenes (i els seus pares) vegin clarament com a possible i normal. Que tinguin models en els quals emmirallar-se.

12. Estic plantejant més una tasca pedagògica, però alhora s'han de crear les condicions perquè aquests models puguin existir i que siguin vistos no com a quelcom excepcional, gairebé èpic, sinó completament normal. La discriminació positiva temporal exerciria aquesta funció, però no sé si és la solució, la veritat.

També és cert que les condicions en què desenvolupem aquest tipus de feines dificulta que ens hi poguem dedicar depenent de en quin moment vital ens trobem. El model de treball cinematogràfic en els càrrecs més creatius requereix una intensitat i una exclusivitat molt difícil de compaginar amb una vida familiar normal. El cinema és un art tan car que cap productor es pot permetre allargar les setmanes de rodatge a canvi per poder fer unes jornades

de treball raonables. En el meu cas, per exemple, fa uns sis anys que treballo en una pel·lícula que em fa moltíssima il·lusió i que em plantejava codirigir per primer cop, però se'm fa molt difícil imaginar com puc compaginar la intensitat de les setmanes de preparació i el rodatge amb ser mare lactant.

13. No, en absolut. Però aquí he d'entonar el *mea culpa*, perquè jo no he escrit cap pel·lícula de la que pugui dir que sí.

14. No em preocupen tant els personatges com els autors. Posats a ser extrems, crec que ens hem de preocupar més de tenir autores potents que facin el que vulguin i siguin un exemple a seguir, que de la representació que facin de la dona. Que el model siguin elles i no el personatge.

Evidentment qualsevol obra serà millor si els personatges són complexos i no estereotipats, però això serveix tant pels masculins com pels femenins.

15. Sí, sense cap mena de dubte. La suma de sensibilitats diferents per força aporta una major riquesa a la perspectiva que tenim sobre el món.

[3] JUDITH COLELL, directora i guionista

Va participar en el film col·lectiu El dominio de los sentidos i ha dirigit, Nosotras –Premi Butaca a la millor pel·lícula catalana-, Fragments, 53 días de invierno, Positius i L'últim ball de Carmen Amaya. Amb Jordi Cadena va codirigir Elisa K –Premi especial del jurat al Festival de Sant Sebastià-. Cofundadora de CIMA, és vicepresidenta segona de l'Academia de las Artes y las Ciencias cinematográficas de España.

1. La meua dedicació al cinema és totalment vocacional. Des de molt petita que m'he volgut dedicar a això. Si haig de parlar d'algun mestre parlaria del Jordi Cadena, que m'ha orientat i encoratjat des dels inicis ajudant-me a entendre bé que era aquesta professió.

2. Vaig començar molt d'hora, a 18 anys, a treballar com a tècnica. Crec que van ser la persistència i les ganes de fer cinema, per a no tornar a anomenar al Jordi.

3. M'es igual. Curiosament el meu equip és molt masculí (el director de foto, el muntador, el director artístic) però també hi ha membres del meu equip dones amb les quals treballo molt bé.

4. No, no especialment igual que tampoc m'interessa "especialment" el fet per homes. Les dones som individus, no una espècie diferent i per tant hi ha obres fetes per dones que m'interessen i altres que no, igual que passa amb les fetes per homes.

5. M'agraden molt Chantal Akerman i Agnès Varda. En l'àmbit nacional m'agrada molt el que fa Isabel Coixet i algunes cineastes joves com Neus Ballús o Mar Coll.

6. *Les rendez vous d'Anna*, de Chantal Akerman.

7. No crec que sigui diferent pel fet de ser homes o dones i m'inquietaria molt que fos així.

8. No ho tinc clar. D'entrada diria que no, però és evident que alguna cosa passa perquè només siguem un 8/10%. I a més hauríem de parlar de les diferències entre els càrrecs de l'equip tècnic: productores, directores, etc... Crec que és una cosa a reflexionar perquè jo mai m'he sentit discriminada, però en canvi les dades són les que són.

9. [Sense resposta]

10. Les dones tenim seriosos problemes en tots els sectors culturals i crec que alguns, com el món de l'art, estan encara més perjudicats.

11. Sense cap dubte: Sí.

12. [Sense resposta]

13. Ni de bon tros. Probablement hauríem de començar per revisar la imatge que es dona de la dona al cinema.

14. Que sempre se'ns representi com persones que anteposem la família i la vida personal a la feina. Que quan tenim un càrrec important professional en una pel·lícula, sempre se'ns representi com unes bruixes o com a dones soles i amargades. Tantes coses...

15. No ho se. Curiosament he vist a les dones molt ben representades en pel·lícules d'homes. Darrerament *10.000 km* ens mostra una dona que anteposa la feina davant de tot, cosa que el seu company no fa. I és un home director i guionista qui ha trencat el tòpic.

[4] MAR COLL, directora i guionista

Ha dirigit i coguionitzat amb Valentina Viso Tres dies amb la família –Premi Gaudí a la Millor Direcció, Premi Goya a la millor direcció novell i Biznaga de plata a la millor direcció al Festival de Màlaga- i Tots volem el millor per a ella.

1. A l'època de l'escola recordo especialment un professor de francès (literatura) i un professor de filosofia pels que em vaig decantar a buscar una professió lligada a la reflexió.

2. La primera feina remunerada dins del camp de l'audiovisual, concretament de cap de producció, me la va donar un home, i la persona que em va animar a escriure i dirigir el meu primer llarg també va ser un home, el meu productor.

3. M'és totalment indiferent, jo treballo amb els meus amics, és una categoria a part.

De totes maneres dec tenir més amigues que amics perquè als meus equips de treball hi ha una presència majoritària de dones, especialment en els càrrecs de major importància i confiança.

4. M'interessa, però no d'una manera especial.

5. Lucrecia Martel, Mia Hansen-Love, Agnès Jaoui, Valeria Bruni, Andrea Arnold, Claire Denis, Chantal Akerman, Neus Ballús, Agnès Varda, Sofia Coppola, Kelly Reichardt...

6. En general, sóc fan de la filmografia de qualsevol de les cineastes que estan a la llista de dalt...

M'agraden molt per exemple *Old Joy*, de Kelly Reichardt, o *La niña santa*, de Lucrecia Martel, o *Beau travail*, de Claire Denis, *Fish tank* d'Andrea Arnold...

7. Suposo que en certa mesura és diferent perquè les dones observen el món també a través de l'òptica de gènere. Però no només a partir d'aquesta òptica. Per tant és possible que una pel·lícula d'una barcelonina de classe mitjana de 30 anys s'assembla més a una pel·lícula d'un barceloní de classe mitjana de 30 anys que a una pel·lícula d'una xinesa de 55...

8. Jo no m'hi he trobat mai en una situació de discriminació.

Entenc que les causes s'han de buscar en una barreja entre que les dones no se senten tan cridades a participar en una indústria tradicionalment masculina i que aquesta indústria té la tendència de perpetuar el model que ja existeix.

9. No ho sé.

10. Desconec la situació dels altres sectors culturals pel que fa a la paritat. M'imagino que va igual d'endarrerit.

11. Crec que ja hi ha una política prou activa de discriminació positiva.

12. Penso que més aviat el que s'hauria de fer és crear consciència, sobretot en l'entorn masculí. Una qüestió fonamental com aquesta no pot ser una causa defensada exclusivament per les dones. Perquè ens entenguem: l'ideal seria que aquest qüestionari me l'hagués enviat un home. Això seria senyal de què el problema està més a prop d'estar resolt.

13. No sempre, però en les pel·lícules "bones" i de prestigi generalment sí.

14. Em molesta especialment la importància que se li dona a l'aparença, al físic.

15. Evidentment.

[5] MARTA FIGUERAS, productora

Ha produït entre d'altres les pel·lícules La Monyas, El triunfo i Barcelona, abans que el temps ho esborri –Premi Gaudí al Millor Documental-, totes elles dirigides per Mireia Ros. Actualment és la delegada a Catalunya de CIMA.

1. Sí. En 7º mi profesora de literatura empezó a hablarnos de cine y me enamoró.
2. Sí. Un director de la Escuela de Barcelona, que creyó en mí.
3. Indiferente.
4. No, me interesa el buen cine. Pero el punto de vista, la mirada de las películas dirigidas por mujeres, siempre me ha parecido interesante.
5. Sofia Coppola i Agnès Varda.
6. *Lost in translation* (Sofia Coppola).
7. La mirada es completamente distinta.
8. No es un tema de discriminación. Es una constatación de lo difícil que es llegar y, sobre todo, mantenerse.
9. No tengo opinión.
10. La paridad es difícil en una profesión sin horarios. Las mujeres a una cierta edad están atadas a los horarios que les marca la maternidad. La gran dificultad del cine, para una mujer, es que durante x meses su dedicación tiene que ser exclusiva, 24 horas sobre 24, cosa que para un hombre nunca ha sido ningún problema.
11. Las medidas que ha propuesto CIMA están dando resultado. Los productores "cobran" por contratar x número de mujeres. Incluso se está proponiendo que el gasto en guarderías, niñeras, etc. de los hijos de las mujeres del rodaje sea computables como gasto de producción de la película.
12. [Sense resposta]
13. No o sí. Depende del punto de vista.
14. Hay pocas películas en que la mujer sea la auténtica protagonista y sea realmente la "inteligente" de la historia.
15. Sin duda.

[6] MIREIA LLINÀS, guionista de cinema i televisió
També analista de guió, ha estat guionista de les sèries de TV3
Ventdelplà i Kubala, Moreno, Manchón, així com guionista del
llargmetratge Sólo química, d'Alfonso Albacete.

1. Sí, però no sé si un o uns quants.
2. Per una banda un home en el món televisiu i en el món del cinema una dona, Mar Targarona.
3. M'és indiferent, el més important és que siguin professionals i honestos, i això tant pot trobar-se en homes com en dones. Potser he trobat una mica més de recel amb les dones; m'haig de guanyar les dones amb un gran esforç i potser els homes no m'ho posen tan difícil, en general, però hi ha de tot.

4. No perquè estigui fet per dones ha de ser millor, però m'agradaria que existissin més dones directores perquè la figura del director finalment és qui decideix i estaria bé que n'hi hagués més.

5. Icíar Bollaín i Dipa Metha, directora índia.

6. *Te doy mis ojos* (Icíar Bollaín).

7. És difícil saber les diferències perquè hi ha poc cinema fet per dones que arribi al gran públic si tenim en compte que "fet per" vol dir "dirigit per", i el director en el cinema és la persona que té més pes.

Potser és diferent però no m'agradaria caure en tòpics. Potser els homes se senten més atrets per l'acció o la violència i a les dones en escasses ocasions els interessa i tiren més per la psicologia dels personatges, els detalls, els sentiments i les emocions..., però també hi ha molts directors interessants en això últim. Al revés és més difícil, hi ha poques dones interessades en la violència gratuïta, el sexe explícit o l'acció nua i crua sense emocions.

8. No sé si hi ha voluntàriament una discriminació. Potser en part sí. Per altra banda, elles mateixes no s'atreveixen o no emprenen les accions necessàries per convertir-se en directores, però potser sí que per ser-ho han d'esforçar-se el triple que un home. En el cas de la producció està una mica més igualat, crec. I en el cas del guió, la majoria de guions se'ls escriuen els mateixos directors, un altre problema de la indústria. Per tant hi ha pocs guionistes de cinema i menys dones.

S'acostuma a associar la dona amb un cine més intimista, independent, no massiu, "que no ven". El del director és un rol molt dominant, molt de líder i potser ens costa veure una dona en una posició de tant de poder i desgast físic i emocional. S'ha de ser molt fort i potser inconscientment pensen que una dona no ho podrà resistir; la pressió, deixar de banda la seva família, les llargues hores, dirigir tot un grup de persones molt nombrós entre equip tècnic, actors i figurants. A més hi ha un cert prejudici envers elles, no es considera que pot fer humor, ni thrillers, ni terror, i això ja les aparta d'un bon munt de pel·lícules. Se les associa a un cine reflexiu que no té tanta sortida.

9. Crec que això és indiferent. Com més indústria, més oportunitats per a tothom.

10. Per algun motiu crec que és un món força masculí, però en general també el teatre. Potser en pintura (arts plàstiques) la cosa canvia, no ho sé.

11. Potser seria interessant, sí. Que la meitat de les produccions haguessin d'estar dirigides per dones. Però per altra banda les coses imposades no sé si funcionen, desgraciadament.

12. Potser que la meitat de l'equip fossin dones o la meitat dels caps d'equip. Però en realitat és una limitació perquè potser algú vol un director/a de producció concret per exemple, per la seva professionalitat, i si ha de triar un altre només perquè no té el gènere adequat, no seria del tot correcte. Crec que un ha de demostrar que és el millor amb la seva feina, sigui dona o home, i confiar que la gent ho veurà.

13. En general els protagonistes acostumen a ser homes, hi ha més personatges importants masculins. No he analitzat profundament si les dones que hi surten estan ben representades; tots els personatges en general, si està ben fet, són complexos.

14. Si la fan molt tòpica, com per exemple que és una histèrica o controladora o la ridiculitzen per això. O que és manipuladora o retorçada o simplement pesada.

15. Sí, sens dubte.

[7] CLAUDIA LLOSA, directora

Es va donar a conèixer amb la seva opera prima, Madeinusa –Millor pel·lícula llatinoamericana al Festival de Màlaga-. La van seguir La teta asustada –Os d’Or a la Berlinale i nominada a l’Oscar com a millor pel·lícula en llengua estrangera- i Aloft (No llores, vuela). Ha rebut nombrosos guardons internacionals.

1. Sí, especialment dos. El primero se llama Quinto Ausejo, un publicista que fue mi primer jefe. Me ayudó a creer en mí, a saber vender mis ideas, a defenderlas, etc. El segundo fue Fermín Cabal, mi primer profesor de guión.

De todos modos, he de decir que mi principal guía artística ha sido y sigue siendo mi madre. Ella me incentivó a escribir desde niña y me ha acompañado desde entonces en todos mis procesos como guionista. También acabó convirtiéndose en directora de arte de mis primeras dos películas.

2. Ha habido mucha gente determinante para mi carrera, pero uno de los más importantes ha sido (y es) José María Morales, productor de Wanda visión y coproductor de todas mis películas. Él fue una de las primeras personas en creer en mí y gracias a su apoyo e insistencia acabé dirigiendo *Madeinusa*, mi primera película.

3. No tengo especial predilección por ninguno de los dos, no me gusta pensar que trabajo mejor con alguien sólo por su género. Es evidente que hay gente con la que conectas más inmediatamente, con la que compartes más intereses y vivencias y eso hace que se cree una unión más fuerte, pero estas personas pueden ser tanto hombres como mujeres. El cine y sus procesos implican una relación de cierta intimidad con los colaboradores y no puedo concebir una relación laboral o de amistad sin generosidad y apertura en ambos lados, pero es algo independiente del género.

4. Sí, tengo especial interés pero reconozco que el hecho de que una película esté dirigida por una mujer no hace que aumenten mis ganas de verla. Es más bien el tema o la propuesta artística lo que me arrastra a una sala de cine. Me interesa mucho observar otras miradas, ver cómo se plasman en la pantalla. Esto no implica necesariamente que conecte más con un cine hecho

por mujeres que con uno hecho por hombres, me da exactamente igual. Pienso además que en la medida que sigamos valorando una obra por el género de su autor estamos alentando la desigualdad de género.

5. Claire Denis, Agnès Varda, Jane Campion, Lucrecia Martel, etc., etc.

6. *Morvern Callar*, de Lynne Ramsay.

7. No me gusta generalizar, considero que si incluimos todo el cine hecho por mujeres en el mismo saco atentamos contra el punto de vista personal del arte... Lo mismo con el cine hecho por hombres. No me gustaría caer en eso.

Las películas hechas por mujeres deberían ser valoradas desde lo concreto de cada una de ellas, no catalogarlas globalmente con características comunes. Para mí las películas de Bigelow tienen una mirada tan femenina como lo pueden tener las películas de Sofia Coppola, sólo que hablan de temas diametralmente opuestos. Ambas se diferencian del cine hecho por hombres tanto como se diferencian entre ellas mismas.

8. No creo que haya una discriminación directa, yo personalmente jamás la he vivido en carne propia. Es cierto que los datos hablan por sí solos, pero creo que esto no sólo tiene que ver con el sistema sino con cuestiones de herencia de paradigmas que deben reinventarse. No se trata únicamente de culpar al "otro poderoso"...

Esto no quiere decir que le quite importancia a la situación actual, pero intento ser optimista. Quiero pensar que el devenir del arte siempre ha surgido de lo marginal. De ahí la importancia de todas aquellas pioneras y pioneros que rompieron y rompen con el discurso de poder para construir su camino.

9. Hay casos y casos. Pero de lo que no estoy segura del todo es de que el cine en España en este momento sea una industria como tal.

10. Probablemente menos, pero también es verdad que, sin menosprecio alguno, levantar una película es un trabajo muy diferente al de otros sectores culturales: es siempre un trabajo en equipo, con muchísimas personas y medios involucrados, fases muy distintas, etc. Es cierto que el porcentaje de jefes de equipo hombres suele ser superior al de mujeres, pero, al menos desde mi experiencia, el equipo como tal suele estar bastante equilibrado... Es decir, que más que una cuestión de paridad veo el problema más en términos de jerarquías. Aun así, creo que se están dando casos que permiten ser optimista, se me ocurre por ejemplo el caso de la última película de Mar Coll donde casi todos los jefes de equipo eran mujeres.

11. Por lo que tengo entendido, en las universidades suele haber paridad. Leí que el 51% de estudiantes de cine son mujeres, pero que en cuanto se gradúan este tanto por ciento baja y se traduce en un 7-10% de empleo para ellas (dependiendo del país). Creo que es un dato interesante a analizar. Se podrían aplicar políticas de ayuda que se centren en este momento de cambio e incorporación laboral ya que, a pesar de lo que se podría creer, el descenso no ocurre en la edad de maternidad, sino mucho antes.

12. Creo que en general necesitamos invertir en analizar qué es lo que realmente pasa en este cambio de la universidad a la vida laboral, descubrir por qué las mujeres optan por otras líneas o profesiones después de haber invertido cuatro años en una carrera de cine.

Entiendo que vivimos un periodo de crisis y que son tiempos difíciles para todas las áreas de trabajo, pero antes de proponer una ayuda, cabría entender ese efecto multiplicador que está haciendo que menos mujeres logren el puesto de trabajo que deseaban en su etapa universitaria y que no es tan agudo en el caso de los hombres.

13. Creo que aún hay una diferencia entre hombres y mujeres: los actores tienen acceso a mayor número de personajes complejos, con motivaciones e intereses más allá de su género. Las mujeres, sin embargo, tienden a quedar supeditadas a las decisiones de los personajes masculinos, a sus tramas. Hay muchas excepciones, por supuesto, pero sí que considero un problema este desequilibrio a la hora de tratar personajes femeninos en el cine. Si, por ejemplo, te paras a analizar los estrenos cinematográficos bajo la óptica del test de Bechdel, la mayoría suspenden.

14. Hay un tema que he intentado afrontar conscientemente en *Aloft* o *No llores, vuela*, mi última película: me dolía mucho ver cómo la ficción suele tratar la maternidad como la anulación de la mujer independiente cuando ambas cosas son perfectamente compatibles. Ese es un tema que ni siquiera se plantea cuando el cine habla de la paternidad y, aunque mi acercamiento al mismo no está hecho desde la rabia, sí que hay un punto de indignación sobre cómo se ha tratado históricamente.

15. Por supuesto. Entiendo que, al final, lo importante es la calidad de esas miradas y contenidos, vengan de donde vengan, pero una pluralidad permitiría, como mínimo, poder acceder a un panorama de perspectivas más complejo que el actual.

[8] ÀNGELS MASCLANS, productora

Ha participat en la producció, ja sigui com a productora o com a productora delegada, d'una llarga llista de pel·lícules, entre les que podem destacar algunes dirigides o codirigides per dones com Aro Tolbukhin, La teta asustada, Màscares, Elisa K... I d'altres com Pau i el seu germà, Las vidas de Celia o La por.

1. Sí, mestres i mestra.
2. Em van ajudar diversos homes.
3. Indistintament, el que marca el bon funcionament de la feina no és el gènere sinó l'afinitat, la professionalitat, la sensibilitat, el rigor, el compromís, la

complementarietat, el coneixement... segons el cas i els objectius que estiguem compartint.

4. De manera inconscient, em desperta una curiositat especial i, de manera conscient, molt respecte.

5. Claudia Llosa, Judith Colell, Silvia Munt, Dunia Ayaso, Isabel Coixet, Sofia Coppola, Agnès Varda, Jane Campion, Naomi Kawase, Kathryn Bigelow, Iciar Bollaín, etc...

6. *La teta asustada*, de Claudia Llosa.

7. Fet per dones vol dir dirigit per dones? O escrit per dones? O produït per dones? Dissenyat per dones? Fotografiat per dones? Muntat per dones? O dirigit, escrit, produït, dissenyat, fotografiat i muntat...? Conec molt poques pel·lícules on sigui fàcil col·locar aquesta darrera etiqueta...

Dit això, sí, crec que en termes generals són diferents, de la mateixa manera que penso que el cinema fet per dones europees, americanes o asiàtiques és diferent, o que el fet per homes europeus, americans o asiàtics és diferent.

Els equips humans que configuren una pel·lícula s'alimenten de la mirada i l'ofici d'homes i de dones, és una dissecció difícil.

8. Jo no l'he sentida mai al meu voltant, i estic pràcticament segura que les pel·lícules en les quals he treballat (moltes d'elles escrites i dirigides o codirigides per dones) han tingut una participació femenina molt destacada en els diferents àmbits creatius.

Però si aixeco la mirada d'una manera crítica, veig que efectivament hi ha menys dones professionals del cinema que vocacions... Segur que en alguns àmbits hi ha una mena de discriminació a vegades "inconscient", i d'altres no tant, que ve més marcada per la mirada i les afinitats dels financers i executius, que majoritàriament sí que són homes.

9. No estic segura, crec que és una pregunta interessantíssima i que el seu estudi rigorós ens portaria a unes conclusions importants sobre les que podríem actuar i prendre mesures. Però intueixo que és el fet que sigui indústria el que determina en certa mida la dificultat de la dona per situar-se al sector d'una manera més normalitzada.

De fet, conec més pel·lícules escrites/dirigides/produïdes per dones en l'àmbit del cinema d'autor que en el més comercial o industrial.

10. Creo que el cinema va pel davant, és un sector cultural més compartit.

11. En termes generals no sóc partidària de les polítiques actives de discriminació positiva, però estic del tot d'acord que en situacions molt greus és una mesura de xoc imprescindible.

12. [Sense resposta]

13. En molts casos, el cinema s'alimenta, per bé o per no tant, d'estereotips, de models... I malauradament en el cinema hi ha molts menys estereotips de dona que d'home. Els matisos i les complexitats normalment queden fora de moltes pel·lícules. Per tant, crec que en termes generals els

personatges femenins tenen un ventall de representacions molt inferior al dels homes i, en moltes ocasions, estan referenciats o contraposats als masculins.

14. El mateix que em subleva d'un personatge masculí... no creure-me'l, que no tingui vida, que sigui pobre, no poder-lo estimar.

15. Sens dubte. Però crec que aquesta participació és igualment important en sectors propers que tenen una gran influència per determinar la viabilitat d'un determinat tipus de cinema: executiu/ves de televisió, financers/es, advocats/des, inversors/es, programadors/es, polítics/ques, etc.

[9] MARIA RIPOLL, directora i guionista

Va participar en la pel·lícula col·lectiva El dominio de los sentidos. La seva opera prima com a directora va ser Lluvia en los zapatos –Premi al millor guió en el Festival Internacional de Cinema de Montreal i nominada als Goya-. La van seguir Tortilla soup, Utopia, Tu vida en 65' i el documental Cromosoma 5. Per a TVE va dirigir Fama, todo por un sueño.

1. Sempre tenim referents i punts de partida. En el meu cas, va ser un llibre d'entrevistes que va fer Truffaut a Hitchcock.

2. En el meu entorn no hi havia cap persona que es dediqués al cinema. Ho vaig fer jo soleta. Des d'abaix de tot, escombrant platós, fins a arribar a ser directora.

En el recorregut sempre hi ha hagut persones amb les quals t'has entès i que t'ajuden a fer cada pas.

3. Si la col·laboració és bona i 2 i 2 sumen 5, treballo bé tant amb homes com amb dones.

4. Sí.

5. Jane Campion, Mia Hansen-Love i Sofia Coppola.

6. *Declaración de guerra* (Valéri Donzelli) i *Un amour de jeunesse* (Mia Hansen-Love).

7. Sí.

8. Hi ha molt camí per recórrer.

9. [Sense resposta]

10. Sí.

11. Sí.

12. Formar comitès de selecció en televisions, ICEC, etc. I jurats de festivals amb un 50% de dones i un 50% d'homes.

13. No. Hi ha molt poques històries que representin a la dona actual a la cartellera. En canvi, moltes pel·lícules violentes als cinemes.

14. La poca profunditat dels personatges femenins. I que els tòpics femenins siguin tan antiquats!

15. Totalment!

[10] MIREIA ROS, directora i guionista

També actriu de dilatada trajectòria, ha dirigit entre d'altres els llargmetratges La Monyos i El triunfo, així com la pel·lícula documental Barcelona, abans que el temps ho esborri –Premi Gaudí al Millor Documental-. També els filmes per a televisió Wendy placa 20957 i El zoo d'en Pitus.

1. EL MEU PARE, Jordi Senties.
2. Sí, Enrique Guevara i d'altres que he trobat al llarg del camí. I el suport del meu pare.
3. Amb ambdós, sempre que tinguin bon rotllo.
4. No. M'interessen les bones pel·lícules.
5. Jane Campion, Belen Macías, Agnes Varda, Helena Cortesina.
6. [Sense resposta]
7. [Sense resposta]
8. Ara mateix ja está en funcionament la qüestió de la paritat.
9. Encara hem de salvar alguns petits obstacles. Tot i que, ara mateix, fins i tot pot ser un avantatge.
10. Ni pajolera idea.
11. [Sense resposta]
12. [Sense resposta]
13. Encara no.
14. Sovint, en situacions extremes, se les representa maldestres i fràgils.
15. Sens dubte.

[11] CLARA ROQUET, guionista

Ha estat guionista de diversos curtmetratges i coguionista, juntament amb el director Carlos Marqués-Marcet, del film 10.000 Km – entre altres cinc, Premi a la Millor Pel·lícula al Festival de Màlaga i també al Millor Guió Novell-. És probable que aviat es passi a la direcció.

1. Sí, Elías León Siminiani, director de cinema i professor de guió a la Universitat Pompeu Fabra. Em va fer confirmar que el que jo volia ser era guionista.

2. El Sergi Moreno i el Tono Folguera, productors de *10.000 km*, i els directors Lluís Galter i Carlos Marqués. Tots homes...

3. El problema és que com guionista mai he tingut l'ocasió de treballar amb una dona directora. He treballat molt bé amb els homes directors amb qui he treballat, però al set prefereixo que hi hagi moltes dones. Creen un ambient de treball més relaxat i eficient moltes vegades.

4. Moltíssim. Molts dels meus directors preferits són dones.

5. Des de Claire Denis a Lucrecia Martel, Julia Solomonoff, Agnès Varda, Chantal Akerman, Jane Campion, Sarah Polley, Icíar Bollaín, Mar Coll, Mia Hansen-Love... i podria seguir!

6. *La Ciénaga*, de Lucrecia Martel.

7. No necessàriament. Per exemple, la Kathryn Bigelow (*En tierra hostil*) fa pel·lícules bèl·liques, d'un gènere originalment reservat als homes, i em sembla genial. Per altra banda, hi ha directors com Wong Kar Wai o Ang Lee o Todd Haynes amb una sensibilitat per fer retrats de dones increïblement femenines... Però sí que penso que les dones tenim una certa tendència a escriure històries protagonitzades per dones, més intimistes potser...., però no m'agradaria generalitzar.

8. A mi no m'ha passat mai, i no m'agradaria fer un judici de valor sense experiència pròpia..., però és probable que se segueixi considerant que les dones no poden dirigir o escriure determinades pelis de gènere o d'acció. Per altra banda, potser també es dona un altre fet i és que les dones mateixes creuin que no poden accedir a posicions com les del director i es coartin a si mateixes d'alguna manera (com quan les dones mestresses de casa deien que les dones han de ser mestresses de casa i no treballar). També pot venir donat per les característiques de la feina, la inestabilitat, la dificultat de combinar-la amb la maternitat...

9. Crec que el problema no té tant a veure en si és una indústria o no, com amb prejudicis varis i altres conjuntures.

10. La veritat és que no ho sé..., parlaria per parlar. Sé que per exemple és molt poc comú que hi hagi directores d'orquestra dones, i que acabo de visitar un museu a Amsterdam i no he vist ni un sol quadre pintat per una dona..., però no conec les estadístiques.

11. Sí, però hauria d'anar acompanyada d'una campanya de conscienciació. Si no no acabarà de funcionar mai.

12. No m'agrada parlar de quotes, perquè em semblen absurdes a vegades. Si algú no val o un projecte no és prou bo, no hauria d'aprovar-se només per ser d'una dona. Crec que haurien de ser estratègies més qualitatives, orientades a l'educació. Estaria molt bé que hi hagués més beques i recursos per a dones que volen estudiar cinema (als Estats Units són molt comunes) i ajudes a pel·lícules que tractin temes socials relacionats amb la desigualtat de gènere.

Crec que el més important però és, com ja he dit, que hi hagi un esforç de conscienciació a través dels mitjans de la situació de desigualtat de la dona en el cinema (no només per als homes, sinó també per a les dones), i crec que enquestes com aquesta ja són un gran pas per aconseguir-ho.

13. No.

14. La majoria de pel·lícules comercials cosifiquen la dona, la converteixen en el centre d'una mirada masculina. Personalment estic molt cansada de veure nusos femenins, minifaldilles i vestits d'heroïna de làtex mentre als homes no fan un nu ni de casualitat. És profundament sexista i un perill, perquè la cosificació sexual de la dona afavoreix la violència de gènere.

15. Absolutament.

[12] ALBA SOTORRA, directora, productora i guionista
Va participar en Ferida arrel: Maria Mercè Marçal i ha dirigit els documentals Unveiled Views i Qatar: The Race. En l'actualitat està en fase de postproducció el seu documental War games.

1. Un amic.

2. Va ser una dona, una productora.

3. Amb dones.

4. Sí, m'interessa especialment el cinema fet per dones.

5. Chantal Akerman, Maya Deren, Shirley Clark, Agnès Varda, Rakhshan Bani-Etemad i Clàudia Llosa.

6. *La teta asustada*, de Clàudia Llosa.

7. Sí, el cinema té gènere. La diferència rau en la mirada: les dones directores expliquem històries des de la nostra mirada personal, una mirada conscient que mira i representa el món fora dels clixés dominants.

8. Sí, patim una discriminació molt subtil i per això molt perillosa. La primera és el paternalisme que ens talla les ales i la capacitat de creure que nosaltres som capaces de fer el que ens proposem sense l'ajuda d'ells. La segona té a veure amb la dificultat de combinar la nostra carrera professional amb ser mare.

9. La indústria del cinema, per la seva lògica capitalista i patriarcal, no afavoreix la integració de la dona.

10. No conec amb prou profunditat com està el tema en altres sectors culturals per donar una opinió.

11. Sí.

12. Promoure, mitjançant ajudes al desenvolupament i la producció de projectes, la participació de les dones en els càrrecs de decisió del cinema: guió, direcció i producció. Donar suport especialment a les mares.

Donar més visibilitat i reconeixement als treballs de les dones.

Promoure espais de trobada, de networking i coworking per a les dones del món del cinema.

13. No. La majoria de representacions de les dones són superficials i fomenten la figura de la dona víctima o la dona objecte.

14. La dona víctima.

15. I tant!

[13] CARLA SUBIRANA, directora i guionista

Ha compaginat cinema i televisió. Va col·laborar amb el cineasta Joaquim Jordà. Com a directora, la seva òpera prima va ser Nadar. La va seguir un segon documental, Volar, la escuela de la guerra. També ha participat en la pel·lícula de direcció col·lectiva Kanimambo.

1. A tercer de carrera vaig tenir com a professor al documentalista Jean-Louis Commoli i em va interessar molt el seu plantejament cinematogràfic. Més endavant, van ser clau les converses amb Joaquim Jordà per fer la meva òpera prima, *Nedar*.

2. Al llarg de la teva vida professional sempre hi ha gent clau per obrir-te les portes del món laboral. No podría citar a ningú en concret, potser la meva passió va ser més determinant.

Potser la Marisol Soto, directora del *Gran Angular* a TVE2 em va donar suport i em va donar confiança en el món del documental televisiu, tal com va fer en Jordà en el camp cinematogràfic.

3. Depèn de la persona, no tant de si és home o dona.

4. No és un motiu que em porti especialment al cinema, però sí que és cert que si es tracta d'una directora m'ho miro amb un doble interès, potser intentant esbrinar si hi ha algun tret diferenciador en la seva proposta fílmica. Al marge de comentar que em fa il·lusió veure que hi ha una darrera de la càmera. Som tant poques...

5. Naomi Kawase, Agnès Varda.

6. *El piano*, de Jane Campion. *Los espigadores y la espigadora*, d'Agnès Varda.

7. Depèn de la sensibilitat que hi ha darrere de la càmera. És possible que una de les diferències clares sigui que en el film d'una dona hi ha més possibilitats de què la protagonista sigui una dona, i això ja marca una gran diferència. Però també pot passar que estant submergides en aquest món patriarcal la mirada de la directora estigui tintada i subjecte a aquesta visió més global imposada per la societat en la qual vivim.

8. Sí. Potser a vegades de manera subtil, indirecte però omnipresent, sense dubte. I a més crec que en tots els terrenys. Això no vol dir que no ho puguin aconseguir, però els costarà el doble d'esforç i ho hauran de demostrar en més ocasions que qualsevol company.

9. Per a mi, en aquest país, NO hi ha indústria, si entenem com a tal un sector que té una continuïtat i una fluïdesa en el seu desenvolupament al llarg dels anys. És molt fràgil i intermitent. L'estabilitat en la direcció i en la producció queda reduïda a un sector de persones molt minso.

En tot cas, ara amb els canvis tecnològics s'ha democratitzat més un primer accés a la creació. Hi ha un viver molt potent de nous cineastes, però aconseguir una visibilitat i una continuïtat és d'una dificultat extrema, tant per a dones com per a homes. Però com sempre, en el cas de la direcció sempre hi ha menys noies que nois. Tot i que, per exemple, a la universitat, en general, n'hi ha més i moltes amb talent, però no acaben de fer el pas cap a la direcció. En molts casos han estat educades per estar en segona línia i això té molt a veure amb l'educació des de la infantesa i en la societat en la qual viuen.

10. No tinc les dades molt clares, però crec que en càrrecs com la direcció (teatral, de dansa) si fa o no fa la situació potser és equiparable.

11. Trobo que el problema s'hauria d'atacar des de l'arrel, o sigui, des de la infantesa. A l'escola, a casa. I així, a poc a poc no seria necessària la discriminació positiva. Però això requereix temps i és lent, per tant, aquestes polítiques de discriminació han de continuar per intentar vetllar per aquest equilibri, ara per ara, tan llunyà.

12. La visibilitat de les dones que treballen en el món del cinema és fonamental per crear un "model referencial" per a futures cineastes.

13. No. Normalment són personatges secundaris o bé que existeixen en funció del personatge principal, que acostuma a ser un home. O bé són personatges passius, amb poca capacitat per decidir sobre les seves vides, creant un model estereotipat i molt pobre que incideix molt poderosament sobre l'imaginari dels espectadors.

14. La utilització del cos de la dona com a objecte, la cosificació de la seva persona, seguint els models imposats per la publicitat.

15. No en tinc cap dubte.

[14] MAR TARGARONA, directora, productora i guionista

Directora de la Fundació Taller de Guionistes, després de fer d'actriu a diverses produccions es va passar a l'altra banda de la càmera. Destaca en la seva faceta com a productora, amb pel·lícules com El habitante incierto, El orfanato, Los ojos de Julia o El cuerpo. Així com series de televisió com Abuela de verano. Aviat estrenarà, amb direcció seva, el biopic Carmen Amaya.

1. No.
2. Un home.
3. Amb dones treballa molt bé.
4. No especialment.
5. Kathryn Bigelow.
6. *Días extraños* (Kathryn Bigelow).
7. Subtiletes.
8. No.
9. Afavoreix.
10. A la par.
11. No.
12. [Sense resposta]
13. Ni les dones ni els homes.
14. Quan era petita, a les pel·lícules elles sempre corrien per escapar, però queien. Aleshores el macho les recollia de terra i se les emportava en braços.
15. Les dones s'incorporaran al cinema quan vulguin.

[15] VALENTINA VISO, guionista

Va ser ajudant de direcció de la pel·lícula peruana Octubre i una de las guionistes de Blog, d'Elena Trapé. Juntament amb la directora Mar Coll, ha coguionitzat Tres dies amb la família –Premi Gaudí a la Millor Direcció, Premi Goya a la millor direcció novell i Biznaga de plata a la millor direcció al Festival de Màlaga- i Tots volem el millor per a ella.

1. En el colegio tuve un par de profesores, uno de literatura y otro de filosofía, que terminaron de darme el empujón necesario para decidirme a estudiar carreras ligadas a las letras, la creación, la reflexión, etc.
2. En mi caso, fue una mujer, mi mejor amiga, con quien escribí mi primer guión para una película. [Es refereix a Mar Coll]
3. En mi caso, a la hora de crear historias, recorro mucho a mis propias vivencias y sentimientos. Es posible que esto me lleve a sentir mayor complicidad con una compañera de trabajo femenina que con un compañero de trabajo masculino.

4. En general no me suelo fijar en el género del autor, sino en la historia. Pero sí es cierto que cuando reparo en el hecho de que el autor es mujer, le presto más atención, sobre todo si a esto se suma una nacionalidad “complicada” con el mismo hecho de ser mujer.

5. Lucrecia Martel, Icíar Bollaín, Claudia Llosa, Mia Hansen-Love, Tania Hermida, María Novaro, Valeria Bruni-Tedeschi, Agnès Jaoui, Agnès Varda.

6. *La ciénaga*, de Lucrecia Martel.

7. Mi primera respuesta sería decir que sí, aunque creo que en realidad hay otros muchos factores que influyen a la hora de contar una historia: el lugar de origen, la experiencia vital, el material que se tiene entre manos...

Pero no sabría decir con exactitud en qué radica la diferencia sin terminar cayendo en mis propios prejuicios.

8. Creo que el mundo del cine es finalmente una réplica del mundo en general, por tanto sí creo que las mujeres sufren cierta discriminación, aunque sea de forma velada.

9. Supongo que sí.

10. No lo sé.

11. No sabría decirlo, pues desconozco como está este tema.

12. Confieso que ando bastante desconectada y muy poco activa con este tema. Pero supongo que habría que incluir al género masculino en el compromiso feminista.

13. En general suelo ser bastante selectiva a la hora de ver películas, y se da la casualidad que las películas que elijo suelen hacer retratos muy acertados de las mujeres. Pero me puedo imaginar que fuera de cierto cine, es muy probable que el retrato de la mujer no siempre sea cabal.

14. Creo que lo que más rabia me da es la importancia que se le da al aspecto físico.

15. Sí.

[15 + 1] LYDIA ZIMMERMANN, directora i guionista

Després de realitzar diversos curtmetratges, va codirigir entre d'altres els llargmetratges Aro Tolbukhin. En la mente del asesino i Felix & Nati. Ha produït les tv movies La dona de gel i Perfect skin. És també actriu i realitzadora de videoart.

1. Sí.

2. Un home i una dona.

3. Si he de generalitzar, diria que amb homes, però he tingut experiències molt positives amb dones. Potser seria més just dir que les experiències amb dones han estat més intenses, tant en positiu com en negatiu.

4. No, però hi ha mirades femenines que m'interessen molt.

5. Agnès Varda, Jane Campion, Ursula Meyer, Andrea Arnold... De les nacionals, Sílvia Quer.

6. *The piano*, de Jane Campion.

7. Sense voler generalitzar, crec que el cinema fet per dones té una mirada menys estandaritzada sobre el món interior dels personatges, potser una recerca poètica més inquieta.

8. No més al món del cinema. Hi ha discriminació tant negativa com positiva i ambdós són discriminacions.

9. No crec que aquesta sigui la raó.

10. No conec els números però tinc la sensació que en el cinema, si la comparem amb altres disciplines com la dansa o el teatre, sí que deu anar més endarrerit.

11. No crec en les discriminacions, crec en l'educació i les accions concretes i puntuals que desperten consciències.

12. Propostes creatives, com la producció de curts que parlin d'aquest tema, accions en rodatges, script editores amb consciència de gènere que tinguin espai per a l'escolta en els projectes que tenen finançament i estan a punt de ser rodats. I un llarg etcètera.

13. No, en general estem bastant estandaritzades.

14. La quasi total sumissió del personatge femení als desitjos de l'home, ja siguin desitjos físics com intel·lectuals.

15. Sí, segur.

3. CONCLUSIONS

15 + 1 dones i 15 preguntes. És a dir, un total de 240 respostes a qüestions que ens interessin tant com si han patit discriminació pel fet de ser dones, si creuen que el cinema que fan homes i dones és diferent, si estan a favor de les mesures de discriminació positiva o si creuen que les dones estan bé o mal representades a les pantalles de cinema.

***Més mestratge masculí que femení**

La majoria (9) asseguren haver tingut mestres homes.

Hi ha mestratge compartit, homes i dones, en 3 casos. I es dona el cas que 3 d'elles mencionen a professors/professores de lletres (Coll, Figueras i Viso).

Ros menciona al seu pare i Llosa menciona a la seva mare: “mi principal guía artística ha sido y sigue siendo mi madre”, que es va convertir en directora d'art de les seves dues primeres pel·lícules.

Pel que fa a l'ajut en les primeres passes, 4 mencionen a directors o productors (Coll, Figueras, Llinàs i Llosa). 4 mencionen a una directora o productora (Llinàs, Sotorra, Subirana i Viso). I a l'hora d'introduir-se a la professió o donar les primeres passes, algunes han comptat amb el suport de la seva parella (Campo i Colell), respectivament Isaki Lacuesta i Jordi Cadena.

Resulta curiós el cas de Ripoll, que afirma deure a un llibre de dos homes dedicar-se a aquesta professió, en concret un llibre d'entrevistes que Truffaut va fer a Hitchcock.

***Homes i dones, bons companys de feina indistintament**

La majoria (10) diu no tenir preferències i treballar igual de bé amb equips masculins i femenins.

Tot i que hi ha qui s'estima més treballar amb homes (Zimmermann), amb dones (Sotorra) o qui treballa molt bé amb elles (Targarona). Inclús qui pensa que al set les dones generen un ambient més relaxat i inclús més eficient (Roquet). Per al contrari, alguna ha trobat més recel amb les dones amb les quals ha treballat (Llinàs).

Hi ha qui té un equip més masculí (Colell) i altres en canvi més femení, inclosos els càrrecs de més responsabilitat i confiança (Coll).

“No me gusta pensar que trabajo mejor con alguien sólo por su género”, diu Llosa. “El que marca el bon funcionament de la feina no és el gènere sinó l'afinitat, la professionalitat, la sensibilitat, el rigor, el compromís, la complementarietat, el coneixement”, diu Masclans.

***A la meitat interessa més el cinema fet per dones**

Més o menys la meitat (7) afirmen estar interessades pel cinema de factura femenina.

Hi ha qui afirma que li desperta una curiositat especial (Masclans), o que algunes directores li interessin molt (Zimmermann) i altres que diuen que molts dels seus directors preferits són dones (Roquet). Inclús les que no mostren una predilecció especial, sí que admeten que la mirada de les dones els sembla interessant (Figueras) o bé els interessa però no especialment (Coll).

“Les dones som individus, no una espècie diferent i per tant hi ha obres fetes per dones que m’interessin i altres que no”, diu Colell. Ros afirma taxativa: “M’interessin les bones pel·lícules”. I Llosa diu que “en la medida que sigamos valorando una obra por el género de su autor estamos alentando la desigualdad de género”. Algunes afirmen que els interessa especialment en concret perquè les dones “tracten temàtiques poc habituals a la cartellera i sota perspectives diferents” (Ballús), mentre que als homes agraden els fets més espectaculars (Ballús).

***La mirada femenina existeix**

Tot i que hi ha qui pensa que no existeix (Colell), gairebé la meitat (7) sí creu en la singularitat de la mirada femenina. Més alguna que està dubtosa (2) però que no ho descarta sinó tot el contrari.

“La mirada es completamente distinta”, diu Figueras. I “el cinema té gènere”, afirma Sotorra, qui afageix: “La diferència rau en la mirada: les dones directores expliquem històries des de la nostra mirada personal, una mirada conscient que mira i representa el món fora dels clixés dominants.” Per la seva part, Zimmermann pensa que “el cinema fet per dones té una mirada menys estandaritzada sobre el món interior dels personatges”.

Afirmen que “les dones ens fixem més en el fet quotidià (i l’excursionista que hi ha en les coses aparentment comunes)” (Ballús) o bé que mirem des d’una òptica de gènere (Coll), encara que no exclusivament de manera que “és possible que una pel·lícula d’una barcelonina de classe mitjana de 30 anys s’assembla més a una pel·lícula d’un barceloní de classe mitjana de 30 anys que a una pel·lícula d’una xinesa de 55”, diu Coll.

Roquet parla de què Kathryn Bigelow fa pel·lícules bèliques i Subirana menciona la possibilitat que el cinema fet per dones estigui contagiada de mirada patriarcal.

Alguna busca trets diferenciadors en les propostes de dones (Subirana) i un altre afirma que, com hi ha tant poc cinema de dones, és difícil valorar les

diferències (Llinàs). A Llosa no li agrada la idea de ficar en el mateix sac tota la producció de dones per no anar contra “el punto de vista personal del arte”. I, escéptica, Mascans es pregunta: “Fet per dones vol dir dirigit per dones? O escrit per dones? O produït per dones? Dissenyat per dones? Fotografiat per dones? Muntat per dones? O dirigit, escrit, produït, dissenyat, fotografiat i muntat...?”. “Subtiletes”, diu taxativa Targarona.

***La discriminació subtil**

Totes coincideixen en què no han patit mai discriminació directa, però constaten les dades i veuen que són discriminatòries (com diu Colell).

“Hi ha molt camí per recórrer”, diu Ripoll. Es parla de discriminació “inconscient”, “que ve més marcada per la mirada i les afinitats dels financers i executius, que majoritàriament sí que són homes” (Masclans). De discriminació “subtil i per això molt perillosa” (Sotorra), “subtil, indirecte però omnipresent” (Subirana) i de discriminació “de forma velada” (Viso).

Es parla d’herència de paradigmes (Llosa), del fet que la indústria té tendència a perpetuar el model patriarcal (Coll) i d’un problema sistèmic (Campo).

“La dona-cineasta encara no encaixa en les ments de molta gent de la indústria” (Ballús). Costa adjudicar grans pressupostos a una dona (Ballús). Hi ha qui pensa que les dones no se senten prou atretes per una professió considerada durant tant de temps masculina (Coll) o de la por d’haver d’esforçar-se el triple (Llinàs)

Hi ha qui no parla de discriminació sinó de les dificultats inherents al sector: “Lo difícil en el cine es llegar y mantenerse” (Figueras).

***La paritat al cinema: un miratge**

Tot i no disposar de les xifres, 4 estan d’acord en què va més endarrerida que en altres sectors, 5 creuen que a la par que altres sectors, 5 admeten que no ho saben i 1 veu la situació actual amb bons ulls: “és un sector cultural més compartit” (Masclans).

Creuen que hi ha altres sectors artístics més avançats en paritat: la literatura i la dansa (Campo), les arts plàstiques (Llinàs), el teatre i la dansa

(Zimmermann). Algunes opinen que es tracta d'un problema general (Campo) o bé general en tots els sectors de la cultura (Colell).

Dificulta la paritat el fet que molts sectors hagin de confiar en una persona: "El cinema no el podem fer soles, hem de convencer a molta gent" (Ballús). Se suma la qüestió dels horaris: "La paridad es difícil en una profesión sin horarios" (Figueras). Qui afageix: "La gran dificultad del cine, para una mujer, es que durante x meses su dedicación tiene que ser exclusiva, 24 horas sobre 24, cosa que para un hombre nunca ha sido ningún problema".

Més que un problema en termes de paritat, Llosa el veu en termes de jerarquia.

***Discriminació positiva: a favor i en contra**

Es tracta d'una qüestió sempre controvertida, ja que la paraula discriminació té una càrrega negativa i, des de sempre, les respostes acostumen a estar molt polaritzades. La creuen imprescindible 9 i hi ha 2 que la rebutgen (encara que una d'elles Masclans, la considera "una mesura de xoc imprescindible" en situacions molt greus).

En línies generals la veuen més que necessària com a mínim mentre la situació no estigui "més normalitzada". Roquet l'acompanyaria d'una campanya de conscienciació, Subirana creu que el tema s'ha d'atacar ja a la infantesa (a les escoles) per evitar haver d'imposar aquestes mesures i Zimmermann suma les dues coses: educació i accions puntuals per despertar consciències. Campo la canviaria per visibilitat i presència social.

En canvi, Coll i Ros consideren que les mesures actuals ja fan prou: "Ara mateix ja està funcionant la qüestió de la paritat" (Ros). I Figueras constata que les polítiques ja en funcionament donen bons resultats (com que els productors cobrin un plus per contractar dones).

***Altres mesures per caminar cap a la paritat**

La majoria (10) són clarament conscients que sense una política d'impuls a la paritat les coses no canviaran. Algunes s'abstenen d'opinar. Les que sí que veuen necessari prendre mesures, proposen en primer lloc una anàlisi dels motius (Ballús), i després propostes generals i d'altres concretes.

Entre les generals:

- crear consciència, en especial entre els homes (Coll i Roquet)
- crear models positius que convidin a dedicar-se al cinema (Campo)
- donar visibilitat i presència social a les cineastes (Campo i Sotorra).

Entre les concretes:

- fer estratègies qualitatives orientades a l'educació en forma de beques (Roquet)
- crear comissions paritàries (Ballús)
- formar productores (Ballús)
- ajudes a la producció destinades a incrementar la presència de les dones en els càrrecs de decisió (Sotorra)
- ajudes a pel·lícules que tractin temes socials relacionats amb la desigualtat de gènere (Roquet)
- producció de curts que parlin d'aquest tema (Zimmermann)
- promoure espais de trobada –networking- per a dones del món del cinema (Sotorra).
- script editores amb consciència de gènere (Zimmermann)

Algunes creuen inclús que seria bo que, per llei, la meitat de les produccions haguessin de ser dirigides per dones (Ballús i Llinàs).

Llosa proposa mesures d'ajuda en el pas dels estudis a la vida laboral, que com afirma és quan es perd el talent femení per al cinema, i no només quan s'arriba a l'edat de la maternitat.

***La dubtosa imatge de la dona al cinema**

Sembla haver-hi força consens en que les dones no estan ben representades al cinema en general i inclús en que cal revisar la imatge de la dona que el cinema ofereix (Colell). Per sort, algunes pensen que a les pel·lícules d'autor hi ha “una aproximació molt més realista i acurada a la imatge de la dona” (Ballús) i a les pel·lícules de prestigi també (Coll).

Les raons de què la dona no estigui ben representada són per elles les següents:

- a poques pel·lícules la dona és la veritable protagonista (Figueras)
- hi ha més personatges importants masculins (Llinàs)
- les dones tendeixen a quedar supeditades als personatges masculins (Llosa)

-hi ha menys estereotips de dones –i el cinema viu d'estereotips-, per la qual cosa els personatges femenins tenen un ventall de representacions molt inferior al dels homes (Masclans).

-hi ha molt poques històries que representin a la dona actual a la cartellera (Ripoll)

-la majoria de representacions de les dones són superficials (Sotorra)

-normalment són personatges secundaris o passius (Subirana)

-estem bastant estandaritzades (Zimmermann)

Es reclama doncs que els personatges siguin més complexos o menys estereotipats ja siguin masculins o femenins (Campo).

***Perquè dimonis ens volen febles i vulnerables!**

Sembla haver-hi força consens en els aspectes que més molesten de com es representa a la dona, inclosa la cosificació sexual, que a sobre propicia la violència de gènere (Roquet, Subirana), aspecte a tenir molt en compte.

A continuació, alguns dels adjectius o estats que els molesta que els adjudiquin:

-feble (Ballús, Ros)

-torturada (Ballús)

-sensible (Ballús)

-histèrica (Llinàs)

-controladora (Llinàs)

-manipuladora (Llinàs)

-retorçada (Llinàs)

-pesada (Llinàs)

-maldestre (Ros)

-víctima (Sotorra)

-submisa (Zimmermann)

-protegida per un home (Ballús)

-si tenim poder, tenim mal caràcter (Colell)

-com si sempre anteposéssim la família a la feina (Colell)

-anul·lada com a dona independent per culpa de la maternitat (Llosa)

A Ripoll li molesta que siguin personatges poc profunds. A Coll i Viso es molesta en especial la importància atorgada a l'aparença física de la dona.

***Més dones = millor cinema**

Gairebé totes estan d'acord en què una participació més gran de les dones revertiria en més pluralitat de mirades. Amb alguna excepció com Colell, que menciona una pel·lícula d'autora masculina on ha vist trencat el tòpic. Sorprén la resposta de Targarona, que diu: "Les dones s'incorporaran al cinema quan vulguin". Com ens agradaria que fos així!

A continuació, tres de les raons que donen les nostres professionals del cinema per donar pas a més cinema de dones:

-“ens estem perdent el 50% dels possibles punts de vista i raonaments sobre el món” (Ballús)

-“la suma de sensibilitats diferents per força aporta una major riquesa a la perspectiva que tenim sobre el món” (Campo)

-“una pluralidad permitiría, como mínimo, poder acceder a un panorama de perspectivas más complejo que el actual” (Llosa)

Masclans afegeix la necessitat de què aquesta participació també es doni en sectors propers per tal d'obtenir millors resultats: executiu/ves de televisió, financers/es, advocats/des, inversors/es, programadors/es, polítics/ques, etc.

I Ballús apunta al fet que això revertiria en un interès més gran per part del públic, cosa amb la qual estem absolutament d'acord i que sembla que a nivell institucional ningú té en compte.

EL RANKING DE LES DIRECTORES

D'entre les directores favorites de les 15 + 1 dones professionals del cinema que han contestat el nostre qüestionari, la belga Agnès Varda (1928) sembla regnar per sobre de totes les altres directores. La segueix, encara que

amb la meitat dels vots, la neozelandesa Jane Campion (1954). La primera espanyola, Iciar Bollaín, apareix en quarta posició.

Aquest és el seu ranking:

- 12 vots: Agnès Varda**
- 6 vots: Jane Campion
- 5 vots: Chantal Akerman / Claire Denis / Mia Hansen-Love /
Lucrecia Martel
- 4 vots: Iciar Bollaín / Sofia Coppola
- 3 vots: Claudia Llosa
- 2 vots: Andrea Arnold / Kathryn Bigelow / Neus Ballús / Valeria
Bruni-Tedeschi / Isabel Coixet / Mar Coll / Agnès Jaoui / Naomi Kawase
- 1 vot: Dunia Ayaso / Rakhshan Bani-Etemad / Shirley Clark / Judith
Colell / Helena Cortesina / Maya Deren / Marguerite Duras / Tania Hermida /
Belen Macías / Dipa Metha / Ursula Meyer / Sílvia Munt / María Novaro / Sarah
Polley / Silvia Quer / Kelly Reichardt / Julia Solomonoff

EL RANKING DE LES PEL·LÍCULES

D'entre les nostres enquestades 3 recomanen *La ciénaga*, de Lucrecia Martel (Ballús, Roquet i Viso); 2, encara que no sigui en solitari, *El piano*, de Jane Campion (Subirana i Zimmermann); altres 2 la recent coproducció catalana *La teta asustada*, de Claudia Llosa (Masclans i Sotorra). Recordar que *El piano* és fins ara la única pel·lícula dirigida per una dona que ha rebut la Palma d'Or al Festival de Cannes, i que va ser compartida.

Aquest és el seu ranking:

- 3 vots: *La ciénaga* (Lucrecia Martel, 2001)**

2 vots: *El piano* (Jane Campion, 1993) / *La teta asustada* (Claudia Llosa, 2009)

1 vot: *Les rendez vous d'Anna* (Chantal Akerman) / *Días extraños* (Kathryne Bigalow) / *Te doy mis ojos* (Icíar Bollaín) / *Lost in translation* (Sofia Coppola) / *Beau Travail* (Claire Denis) / *Declaración de guerra* (Valéri Donzelli) / *India Song* (Marguerite Duras) / *Un amour de jeunesse* (Mia Hansen-Love) / *Morvern Callar* (Lynne Ramsay) / *Los espigadores y la espigadora* (Agnès Varda)
